

**Український науково-дослідний інститут  
цивільного захисту  
ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія  
управління персоналом»**

***Науковий вісник:  
державне управління***

**Випуск № 2 (4) 2020**

**Київ – 2020**

**Науковий вісник: державне управління: журнал. 2020. №2 (4) 2020. С. 398.**

У журналі зібрані статті науковців Українського науково-дослідного інституту цивільним захистом, ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональної академії наук», інших вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ, підготовлені за результатами їх наукової та дослідної роботи. Розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків у сфері державного управління.

Згідно Наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1643 (Додаток 4) журналу «Науковий вісник: державне управління» присвоєно категорію "Б" із державного управління.

Журнал «Науковий вісник: державне управління» включено до міжнародної пошукової системи Google Scholar, а, також, до міжнародних наукометричних баз: Turkish Education Index (Турція), Eurasian Scientific Journal Index (Азія), ResearchBib.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональною Академією управління персоналом (Протокол №3 від 25.03.2020).

**Головний редактор**

**Жукова І.В.**

Кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ, Україна

**Заступник Головного редактора:**

**Андрієнко М.В.**

доктор наук з державного управління, доцент, начальник науково-дослідного центру заходів цивільного захисту Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, Україна

**Гаман П.І.**

доктор наук з державного управління, начальник відділу публічного управління цивільним захистом науково-дослідного центру заходів цивільного захисту Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, Україна

**Редакційна колегія:**

**Агата Возняк – Краков'ян**

кандидат економічних наук, Інститут соціальних наук та безпеки Академії ім. Яна Дрогоша в Ченстохові, м. Ченстохов, Польща

**Акімов О.О.**

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

**Акімова Л.М.**

доктор наук з державного управління, доцент, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

**Андрєєв С.О.**

доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету телекомунікацій, м. Київ, Україна

**Валюх А.М.**

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

**Вольдемар Гайда**

**Гаман Н.О.**

доктор економічних наук, професор, ректор Вищої школи економіки, м. Варшава, Польща

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

**Кропивницький В.С.**

кандидат технічних наук, начальник Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, Україна

**Латиніш М.А.**

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри економічної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, м. Харків, Україна

**Майстро С.В.**

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту, м. Харків, Україна

**Міхальський Томаш**

доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету Гданськ, Польща

**Новак-Калася Лариса Михайлівна**

доктор наук з державного управління, професор, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, м. Львів, Україна

**Орлова Наталія Сергіївна**

доктор наук з державного управління професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Київського національного торговельно-економічного університету, м. Київ, Україна

**Пархоменко-Кущевіч О.І.**

доктор наук з державного управління, завідувач кафедри публічного управління, Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

**Ромапенко Є.О.**

доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, Проректор Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

**Сальнікова О.Ф.**

доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, підполковник, Начальник навчально-наукового центру стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ, Україна

**Сіцінська М.В.**

доктор наук з державного управління, головний науковий співробітник відділу з координації наукових заходів, міжнародного співробітництва та грантової діяльності Хмельницького університету управління та права, м. Хмельницький, Україна

**Сіцінський А.С.**

доктор наук з державного управління, професор, завідувач науково-дослідної частини Хмельницького університету управління та права, м. Хмельницький, Україна

**Шако В.С.**

**Шапоренко О.І.**

кандидат наук з державного управління, директор Державного підприємства «Лисянське лісове господарство», Черкаська область, Україна

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управлінських технологій ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

**Шевчук І.В.**

кандидат наук з державного управління, керівник відділу з питань законотворчості та наукових експертиз науково-дослідної частини Хмельницького університету управління та права, м. Хмельницький, Україна

**Шойко В.А.**

кандидат історичних наук, доцент, заступник начальника інституту – головний інженер Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, Україна

**Якимчук А.Ю.**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

**Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ №23583-13423Р від 27.09.2018 р.**

© автори статей, 2020

© Український науково-дослідний інститут цивільного захисту, 2020

© ПрАТ ВНЗ «МАУП»

## ЗМІСТ

|                                                                                                                                                                                                              |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Radchenko O.V., Shestakovska T.L., Chernov S.V., Radchenko O.A.</b>                                                                                                                                       | <b>7</b>   |
| <i>THE IMPACT OF THE INTEGRATION OF COOPERATION WITH THE EU ON THE LEADING POSITIONS OF THE ECONOMY</i>                                                                                                      |            |
| <b>Андрієнко М.В., Жукова І.В., Каршиєва А.І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТНО-ПРЕДМЕТНОЇ СФЕРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МЕДІАЦІЄЮ В УКРАЇНІ</b>                                                                 | <b>21</b>  |
| <b>Бобровський О.І. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ ЯК СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРВІСНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЛАНОК СУСПІЛЬСТВА</b>                                                                                   | <b>32</b>  |
| <b>Богданенко А.І. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА СОЦІАЛЬНОГО ЖИТЛА</b>                                                                   | <b>45</b>  |
| <b>Борисов А.В. ДИСКУРСНЕ ПОЛЕ ПРОБЛЕМАТИКИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ</b>                                                                                                | <b>52</b>  |
| <b>Василенко Н.В. АЛГОРИТМІЧНА КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: АЛГОРИТМІЧНІ ЗНАННЯ, АЛГОРИТМІЧНЕ МИСЛЕННЯ, АЛГОРИТМІЧНА КУЛЬТУРА</b>                                                         | <b>63</b>  |
| <b>Височанський М.Р. ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ</b>                                                                               | <b>73</b>  |
| <b>Головач Н.В. Дмитренко Г.А. ІННОВАЦІЙНА ЗМІСТОВНА СКЛАДОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ</b>                                                                                                              | <b>81</b>  |
| <b>Демченко В.М. ЕТНОСОЦІАЛЬНИЙ ЧИННИК РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ (ретроспективний огляд на прикладі Херсонської області)</b>                                                                                  | <b>90</b>  |
| <b>Денисенко М.П. Будякова О.Ю. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ РЕГІОНІВ НА ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ОСНОВІ</b>                                                                                                          | <b>103</b> |
| <b>Джафаров Р.Ф. ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ В ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСВІДУ В УКРАЇНІ</b> | <b>118</b> |
| <b>Дурман М.О. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДЕРЖАВНИЙ» ТА «ПУБЛІЧНИЙ» У СФЕРІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ</b>                                                           | <b>135</b> |
| <b>Заблоцька А.В. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНІ РИЗИКИ У ПИТАННІ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ</b>                                                                                                                | <b>149</b> |
| <b>Застрожнікова І.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ СФЕРИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ</b>                                                                                                                   | <b>160</b> |
| <b>Кальниш Ю.Г. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</b>                                                                            | <b>168</b> |
| <b>Косиця О.О. Ковальчук А.Ю. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ЗМІСТ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ</b>                                                                        | <b>179</b> |
| <b>Костенюк Н.І. РОЗРОБКА МОДЕЛІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ОСНОВІ РЕІНЖІНІРИНГОВОГО ПІДХОДУ</b>                                                                                          | <b>189</b> |
| <b>Лахижа М.І. ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЗАВДАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</b>                                                                                                | <b>202</b> |

УДК: 354:328.185

DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-300-309](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-300-309)

**Романенко Євген Олександрович**, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, Президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, Проректор, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (044) 264-52-54, e-mail: [poboss1978@gmail.com](mailto:poboss1978@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

## В УКРАЇНІ З'ЯВИТЬСЯ НОВЕ ПЕНСІЙНЕ ВІДОМСТВО

**Анотація.** Реформування української економіки, а саме перехід її від планової, централізованої, до ринкової і такої, що виступає в світі в якості повноцінної функціонуючої системи, передбачає створення в ній ряду ефективних механізмів соціального захисту громадян. В цьому контексті, найважливішим завданням, що стоїть перед державою є питання пенсійного забезпечення громадян. Протягом останніх 30 років у багатьох країнах світу розпочалися соціальні реформи, складовою яких є реформування пенсійних систем. Метою соціальних та пенсійних реформ є підвищення ефективності державного соціального захисту і соціального страхування населення, у тому числі, забезпечення фінансової стабільності фондів обов'язкового соціального страхування та пенсійних систем. Останнє необхідно для захисту майбутніх пенсіонерів від стрімкого зменшення розміру державних пенсій у майбутньому.

Час, коли держава несла повну відповідальність за вирішення практично всіх соціальних проблем своїх громадян, минув. У результаті проведення зазначених вище реформ у країнах з'являються нові види як державних, так і недержавних, але публічних фондів. Це - фонди обов'язкового соціального страхування населення (які, за своєю економічною природою, є так званими "солідарними" фондами) та накопичувальні пенсійні фонди, (які за своєю економічною природою, є так званими "накопичувальними" фондами).

Необхідність ефективного регулювання відносин щодо утворення, управління, розподілу та використання коштів нових видів публічних фондів вимагає чіткого вирішення багатьох практичних та теоретичних проблем, а також створення відповідного нового законодавства.

Зазначено, що для відновлення належного рівня пенсійного забезпечення в Україні необхідним є впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення як додаткового елемента пенсійної системи (так званого другого рівня), з метою формування пенсійних накопичень та збільшення сукупного коефіцієнта заміщення як головного

індикатора достатності пенсійних виплат.

**Ключові слова:** пенсійне відомство, механізми соціального захисту громадян, накопичувальні пенсійні фонди, соціальне страхування населення.

**Romanenko Yevhen Oleksandrovysh**, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, President of the Ukrainian Assembly of Doctors of Science in public administration, vice-rector, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, Str. Frometivska, 2, tel.: (044) 264-52-54, e-mail: poboss1978@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

## A NEW PENSION AGENCY WILL EMERGE IN UKRAINE

**Abstract.** The reform of the Ukrainian economy, namely its transition from a planned, centralized, to a market economy and one that acts as a fully functioning functioning system in the world, requires the creation of a number of effective mechanisms of social protection for its citizens. In this context, the most important task facing the state is the issue of pension provision for citizens. In the last 30 years, social reforms have begun in many countries of the world, which are part of the reform of pension systems. The purpose of social and pension reforms is to increase the effectiveness of public social protection and social insurance, including ensuring the financial stability of compulsory social security funds and pension systems. The latter is necessary to protect future retirees from the rapid reduction of public pensions in the future.

The time when the state was fully responsible for solving virtually all social problems of its citizens has passed. As a result of the above-mentioned reforms, new types of state and non-state but public funds are emerging in the countries. These are compulsory social insurance funds of the population (which by their economic nature are so-called "solidarity" funds) and accumulative pension funds (which by their economic nature are so-called "savings" funds).

The need for effective regulation of relations regarding the formation, management, distribution and use of funds of new types of public funds requires clear resolution of many practical and theoretical problems, as well as the creation of appropriate new legislation.

It is noted that in order to restore an adequate level of pension provision in Ukraine, it is necessary to introduce a mandatory funded pension provision as an additional element of the pension system (the so-called second level), in order to form pension savings and increase the aggregate replacement rate as the main indicator of adequacy of pension payments.

**Keywords:** pension agency, mechanisms of social protection of citizens, accumulative pension funds, social insurance of the population

**Постановка проблеми.** Впродовж останніх 10 років в Україні широко обговорюються проблеми реформування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян взагалі та пенсійної системи, як її складової, зокрема.[1] Перші важливі кроки на шляху реалізації цих реформ були зроблені в 1998-2001 роках, коли Україна прийняла Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.[2] Відповідно до цих законів в Україні, як і в інших країнах Європи, з'явився новий вид публічних фондів – солідарні фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування, які, за своїм правовим статусом, не є державними чи комунальними фондами, а також не є органами державної влади.

Система пенсійного забезпечення фактично відображає ставлення держави до тих громадян, які відпрацювали на неї більшу частину свого життя. Торік, на дванадцятому році незалежності, в Україні розпочато практичну реалізацію пенсійної реформи, що створює кожному громадянину більше можливостей щодо самостійного вибору і прийняття рішення відносно того, яку пенсію він отримуватиме в майбутньому. Для цього запроваджується трирівнева страхова пенсійна система, де закладено основні демократичні принципи. А це означає, що держава, гарантуючи певний рівень матеріального забезпечення в старості, частково перекладає відповідальність за це і на кожного з нас, одночасно даючи нам і право вибору.

Трирівневі пенсійні системи сьогодні запроваджуються майже всіма країнами світу, що здійснюють реформування пенсійних систем. Так, наприклад, серед країн Західної та Східної Європи трирівнева пенсійна система запроваджена в Угорщині в 1998 р., у Польщі - у 1999 р., у Латвії - у 2001 році, в Естонії, Болгарії та Хорватії - у 2002 р., у Росії - у 2002 р. Казахстан у 1997-1998 роках здійснив найбільш радикальну пенсійну реформу.

Для відновлення належного рівня пенсійного забезпечення в Україні необхідним є впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення як додаткового елемента пенсійної системи (так званого другого рівня), з метою формування пенсійних накопичень та збільшення сукупного коефіцієнта заміщення як головного індикатора достатності пенсійних виплат.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Важливі аспекти формування та розвитку сучасної пенсійної системи висвітлюються такими українськими ученими як І.Динь, Б.Зайчук, Б.Надточий, А.Нечай, В. Оверчук, В.Яценко. Однак впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення тільки планується, тому питання управління цим процесом поки що не систематизовані і розроблені не в повному обсязі.

**Мета статті** – дослідження особливостей та механізмів державного управління впровадженням обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення в умовах кризи чинної моделі пенсійного забезпечення в Україні.

**Виклад основного матеріалу.** Останні події новітньої епохи, активна громадянська позиція більшості українського народу привели до того, що Україна отримала унікальний історичний шанс поставити владу на службу кожному громадянину, збудувати справедливую і заможну європейську державу, яку шанують і цінують її власні громадяни, і до якої з повагою ставляться у світі.

Світоглядний конфлікт між суспільством та владою, між інтересами громадян і реальними діями владних фінансово-політичних груп набув антагоністичних форм. Закритість інститутів влади від громадського контролю, корпоративність у прийнятті нею рішень породили в людей недовіру до влади. Офіційно деклароване зростання валового внутрішнього продукту не супроводжувалося адекватним зростанням реальних доходів громадян. Внаслідок непродуманої урядової політики в соціальній сфері, вперше за останні роки, Україна вступила у новий фінансовий рік із загрозливим дефіцитом бюджету Пенсійного фонду.

Стратегічна мета нового Уряду – досягнення нової якості життя громадян, запровадження соціальних, економічних та демократичних європейських стандартів життєдіяльності людини, суспільства та держави. Необхідно докорінно змінити філософію влади, що склалася впродовж останніх років. Відтепер влада повинна служити людині, а не люди працюватимуть в інтересах можновладців. Соціально-економічні орієнтири нового Уряду – щорічне зростання реальної заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплат.

Головною метою удосконалення системи соціального захисту населення є розв’язання проблеми бідності, підвищення якості соціальних послуг для наближення їх до європейського рівня та розширення кола надавачів таких послуг. Перевагу повинні мати соціально незахищені громадяни похилого віку, малозабезпечені сім’ї, інваліди та сім’ї з дітьми.

У демократичному суспільстві з ринковою економікою державна влада не повинна брати на себе вирішення матеріальних проблем своїх громадян, їх пенсійні питання, а зобов’язана створювати умови, за яких люди зможуть самостійно, відповідно до своїх можливостей та бажань, їх розв’язувати.

Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів.

Перший рівень - солідарна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування (далі - солідарна система), що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду.

Другий рівень - накопичувальна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування (далі - накопичувальна система пенсійного страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді, або у відповідних недержавних пенсійних фондах - суб’єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення

та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених Законом.

Третій рівень - система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

На даний час одним із найважливіших пріоритетів економічної політики держави є розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні. Зазначене обумовлено наступним.

На 01 січня 2018 р. в Україні налічувалося 11,7 млн пенсіонерів (27,8% загальної чисельності населення), серед яких 2,6 млн – особи з інвалідністю, понад 1 млн. – перебувають у складних життєвих обставинах, 0,8 млн. – ліквідатори та потерпілі від Чорнобильської катастрофи, 0,6 млн. – ветерани війни [1].

Чисельність осіб віком 60 років і старше становила 9,7 млн осіб, або 22,9% загальної чисельності населення. На 100 осіб віком 60 років і старше припадало 79 дітей віком до 18 років і 257 осіб віком 18–59 років [2].

За даними ООН, Україна входить в топ-15 країн світу з найшвидшими темпами скорочення населення. Причому у найближчі десятиріччя скорочення населення відбуватиметься майже винятково за рахунок населення працездатного віку. За умови збереження поточних показників народжуваності, смертності та міграцій, ООН прогнозує зменшення чисельності населення України до 2050 р. на 28%, водночас частка осіб віком 60 років і старше зросте до 32%. Середній варіант прогнозу передбачає поступове підвищення сумарного коефіцієнту народжуваності до 1,8 дитини на 1 жінку у 2050 р. і зростання очікуваної тривалості життя в середньому на 5 років; за таких умов населення скоротиться на 18%, а рівень старіння зросте до 34%. Співвідношення між чисельністю населення пенсійного і працездатного віку зросте майже вдвічі. Демографічні зміни в Україні загалом відповідають глобальним тенденціям, але відбуватимуться більш швидкими темпами порівняно з рештою країн світу [3].

Низький рівень народжуваності та збільшення тривалості життя матимуть істотні наслідки для публічних фінансів, особливо для пенсійної системи. За інших рівних умов, скорочення чисельності населення працездатного віку обумовить зменшення кількості платників єдиного соціально внеску. Водночас видатки на соціальний захист літніх людей, зокрема пенсійні видатки, зростатимуть разом із збільшенням частки людей похилого віку.

Система добровільного накопичувального пенсійного забезпечення представлена наступними показниками: станом на 30.06.2019 в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 62 недержавних

пенсійних фонди (далі – НПФ) та 22 адміністратори НПФ. Загальна кількість учасників НПФ становила 860,8 тис. осіб, з яких отримали/отримують пенсійні виплати 82,7 тис. осіб. Сума сплачених внесків становила 2,07 млрд грн; 90,5 % всіх внесків надійшли від роботодавців. Загальна вартість активів НПФ становила 2,89 млрд грн. Розмір пенсійних виплат за цей період становив 878,6 млн грн.

Цілком очевидно, що, за таких масштабів та рівня залучення осіб до добровільних пенсійних програм (7% від працюючого населення), система добровільного накопичувального пенсійного забезпечення не справляється з основною метою - суттєвого доповнення солідарної розподільчої системи на макроекономічному рівні та забезпечення гідного рівня життя після виходу на пенсію.

Для відновлення належного рівня пенсійного забезпечення в Україні необхідним є впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення як додаткового елемента пенсійної системи (так званого другого рівня), з метою формування пенсійних накопичень та збільшення сукупного коефіцієнта заміщення як головного індикатора достатності пенсійних виплат.

Функціонування системи загальнообов'язкового накопичувального забезпечення надасть можливість громадянам України отримувати після досягнення пенсійного віку додаткові пенсійні виплати за рахунок внесків до накопичувальної пенсійної системи. Протягом всього періоду накопичення буде здійснюватися інвестування внесків. Накопичення кожної особи підлягають обліку на індивідуальному накопичувальному пенсійному рахунку такої особи та можуть бути успадковані.

Запровадження системи загальнообов'язкового накопичувального забезпечення поступово приводитиме до підвищення рівня соціального захисту людей пенсійного віку, залучення потужного внутрішнього довгострокового інвестиційного ресурсу, що сприятиме збільшенню інвестицій в національну економіку.

27 грудня 2019р. група депутатів від політичної партії "Слуга народу" внесла до Верховної Ради проект закону №2683 про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення.[3] Законопроектом передбачається встановити обов'язкову участь у системі накопичувального пенсійного забезпечення всіх категорій працюючих осіб до досягнення ними пенсійного віку та залучення роботодавців до сплати пенсійних внесків на паритетних засадах. Так, роботодавці сплачуватимуть 2% від розміру заробітної плати працівників, а учасники системи (працюючі особи) сплачуватимуть внески у розмірі 1 відсоток від заробітної плати (доходу). За бажанням працівника, розмір його самостійних внесків може бути збільшено. Роботодавець зобов'язаний пропорційно доповнювати внески працівника власними внесками в розмірі до 5% від суми заробітної плати такого працівника.

Законопроектом пропонується встановити, що кошти накопичувальної

системи є власністю учасників системи (осіб, з заробітної плати яких здійснюються відрахування) у розмірі, накопиченому на їх індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках, а у випадку смерті особи право власності на пенсійні заощадження переходять до її спадкоємців.

Законопроектом запропонована комбінована модель функціонування системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка передбачає акумулювання внесків у Пенсійному казначействі, залучення Центрального адміністратора для здешевлення та консолідації послуг з адміністрування персоніфікованих рахунків учасників Пенсійного казначейства, а також в недержавних пенсійних фондах, допущених до діяльності у другому рівні пенсійної системи шляхом авторизації.

Управління активами коштів Пенсійного казначейства буде здійснюватися компаніями з управління активами, допущеними до діяльності в другому рівні пенсійної системи шляхом авторизації.

Зберігання активів Пенсійного казначейства буде здійснюватися банками-зберігачами, допущеними до діяльності в другому рівні пенсійної системи шляхом авторизації.

Авторизація компаній з управління активами, зберігачів, недержавних пенсійних фондів, адміністраторів та страхових компаній буде здійснюватись шляхом включення їх до Реєстру авторизованих суб'єктів системи накопичувального пенсійного забезпечення за умови відповідності таких суб'єктів, встановленим законом вимогам.

Учасник системи повинен обрати пенсійний портфель (консервативний, збалансований, або динамічний) авторизованої компанії з управління активами Пенсійного казначейства, або авторизований недержавний пенсійний фонд.

При цьому свій вибір учасник системи здійснює в електронному кабінеті учасника системи на сайті Центрального адміністратора або подає заяву встановленого зразка до органів Центрального адміністратора.

При цьому внески учасників системи, які не визначились зі своїм вибором, підлягають автоматичному розподілу між пенсійними портфелями, управління активами яких здійснюється авторизованими компаніями з управління активами, з якими Радою Пенсійного казначейства укладені договори.

Учасник системи матиме право змінити пенсійний портфель, або обрати авторизований недержавний пенсійний фонд.

Законопроектом передбачено, що учасники системи будуть мати право на отримання за рахунок коштів системи накопичувального пенсійного забезпечення одноразових виплат, прискорених виплат, програмних виплат, довічних пенсій.

Також, Законопроектом передбачено внесення змін до низки законодавчих актів України з метою передбачення відповідальності за порушення законодавства у системі загальнообов'язкового накопичувального

забезпечення, узгодження норм Законопроекту з нормами чинного законодавства.

В кінцевому підсумку, основною метою Законопроекту є створення накопичувальної пенсійної системи, яка повинна бути:

- простою та зрозумілою для учасників системи, включаючи однакові умови доступу для всіх категорій осіб, які є учасниками системи;
- дешевою, включаючи заходи з консолідації певних функцій та обмеження максимальних розмірів витрат, що відшкодовуються за рахунок активів учасників;
- надійною, що передбачає встановлення принципів обережного інвестування та встановлення дієвих систем управління ризиками при проведенні операцій з пенсійними активами.

Реалізація положень законопроекту потребуватиме додаткових витрат із Державного бюджету України на створення та забезпечення функціонування Пенсійного казначейства [4].

В рамках реалізації проекту пропонується впровадити механізм комплексної системи персоніфікованого обліку учасників – громадян України та забезпечити ефективний контроль за напрямками інвестицій пенсійних коштів. З цією метою передбачається створення дворівневої вертикально орієнтованої моделі управління коштами учасників системи накопичувального пенсійного забезпечення. Централізоване адміністрування даних щодо пенсійних внесків, передбачене законопроектом, передбачає встановлення дієвих механізмів розподілу пенсійних коштів та надання громадянам доступу до інформації щодо стану заощаджень на міжрегіональному рівні та здешевлення супроводжуваних послуг внаслідок централізації послуг з адміністрування та вибору суб'єкта за встановленими жорсткими вартісними умовами щодо таких послуг.

Пенсійне казначейство призначене в першу чергу для осіб, яким з певних причин буде важко визначитись з вибором того чи іншого фінансового інституту (авторизованої компанії з управління активами або авторизованого недержавного пенсійного фонду) та який на конкурентних засадах залучає інших суб'єктів ринкової інфраструктури (компанії з управління активами та зберігачі) для забезпечення ефективного інвестування та захисту коштів учасників.

Пенсійне казначейство є юридичною особою публічного права, яка створюється Кабінетом Міністрів України та функціонує в організаційно-правовій формі установи, яка не має на меті отримання прибутку.

Кабінет Міністрів України передає Пенсійному казначейству грошові кошти та майно для забезпечення його створення та початку функціонування. Такі грошові кошти та майно не є коштами учасників системи.

Для забезпечення управління та здійснення контролю за поточною діяльністю Пенсійного казначейства утворюється Рада Пенсійного

казначейства. До складу Ради Пенсійного казначейства входять п'ять осіб, які призначаються шляхом обрання за результатами конкурсу.

Адміністративний офіс є виконавчим органом Ради Пенсійного казначейства, призначеним для організаційно-технічного забезпечення діяльності Пенсійного казначейства.

Джерелами формування бюджету Пенсійного казначейства є кошти учасників системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення в межах розміру, передбаченого законопроектом (не більше 0,1% від вартості активів учасників системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення) та кошти Державного бюджету в перші 2 роки з моменту створення Пенсійного казначейства.

**Висновки.** Упровадження обов'язкової накопичувальної системи та створення Пенсійного казначейства в Україні є нагальною потребою сьогодення, адже солідарна система є інституційно застарілою та економічно неефективною. З урахуванням демографічних тенденцій до постаріння населення України збереження солідарної системи призведе до значного навантаження на державний бюджет. Отже реформа пенсійної системи, окрім фінансово-економічного результату, має яскраво виражену соціальну спрямованість, оскільки йдеться про надання гідного матеріального забезпечення мільйонам пенсіонерів.

#### *Література:*

1. Романенко Є.О. Місце та роль Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України в регулюванні діяльності недержавних пенсійних фондів // Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. №1(2) 2004, с.163-166.

2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV.

3. Проект Закону про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення. №2683 від 27.12.2019. [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=67794](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794)

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення»  
[http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=67794](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794)

#### *References:*

1. Romanenko, Ye.O. (2004). Mistse ta rol Derzhavnoi komisii z rehuliuvannia rynkiv finansovykh posluh Ukrainy v rehuliuvanni diialnosti nederzhavnykh pensiinykh fondiv [Place and role of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine in Regulation of Non-State Pension Funds Activity]. *Ekonomika i rehion. Naukovyi visnyk Poltavskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu imeni Yurii Kondratiuka – Economy and Region. Scientific Bulletin of the Yuri Kondratyuk National Technical University*, 1(2), 163-166 [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy "Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia" : vid 9 lypnia 2003 roku, № 1058-IV [Law of Ukraine "On compulsory state pension insurance" from July 9, 2003, № 1058-IV]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> [in Ukrainian].

3. Proekt Zakonu “Pro zahalnooboviazkove nakopychuvalne pensiine zabezpechennia” : vid 27.12.2019, № 2683 [Draft Law “On Compulsory Cumulative Pension Provision” from December 27, 2019, № 2683]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=67794](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794) [in Ukrainian].

4. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro zahalnooboviazkove nakopychuvalne pensiine zabezpechennia» [Explanatory Note to the Draft Law of Ukraine On Compulsory Retirement Pension]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=67794&pf35401=516389> [in Ukrainian].